

POMHAJ BÓH

ČASOPIS EVANGELSKÍCH SERBOW

2 čislo

Budyšin, januar 1954

Lětnik 4

Bibliske rozpominanje / 2. kral. 5, 1—19

2. kral. 5, 1—19

je lětsa tekst za 3. njedzelu po swjedzenju třoch kralow. Njewěm, hdy tuto lopjenko čitaš, hač na tutej njedzeli abo hač prjedy abo pozdžišo. Časa pak maš, njech možeš hišće sedžeć pod hodownym štomikom abo njech tež nic. je tola zyma, a jeje dolhe wječory a jeje čiche njedzele wabja. so podnurić do rozmyslowanja a wobmyslowanja. Tuž chcemoj to činić, ja nětkle, hdyž mam za naše lopjenko pisać, ty, hdyž je čitaš. Tute rynčki nochcedža předowanje być. Myslički wo tym a tamnym slowje z tutoho dolheho teksta chcedža tebi přinješć.

W 7. štučce čitaš, kak so israeliski kral nastroža. W hodownych dnjach sy so cyle wěsće zaso podnurił do hodownych stawiznow biblije. Kak mohło tež hinak być! Ty sy čitał Mat. 2, 3. Tam stróži so tež kral. Wobaj kralej boještaj so wo swoje kralestwo a wo swoje žiwjenčko. Či pak, kotřiž k nimaj přindžechu, nochychu ani to ani to, ale pytachu swoje zbožo, ton jedyn časne, čelne, či tamni wěčne, njezachodne. — Hody přindžechu, přihotować kralej wšeje česće jeho swjedžen. Sy so ty zawjeselił, wjedžo, hdže je so kral narodził, wjedžo tež, zo won wjac hoji, hač jeno wusad, zo hoji wbohu hrěšnu čłowsku wutrobu

Zerndženje serbskich cyrkwinskih předstejerjow 22. februara 1954 w Budyšinje

Serbski cyrkwinski džen a Serbska superintendentura zarjadujej tuto schadźowanje a wočakujetej, zo žadyn serbski farar, žadyn serbski kantor abo druhi cyrkwinski přistajeny, kaž tež žadyn serbski cyrkwinski předstejer je njeskomdži.

a dawa wěrne zbožo, wěčnu zbóžnosć? Abo sy so nastrožal, dokelž bě drje so starał za zachodne dary, za jědž a piće. zo pak w domje a wutrobje njebě žaneho ruma za krala zbožnosće? Abo njejsy ani to ani tamne wobmyslił? Njepolož tuto lopjenko na bok, chiba zo z nim, wšitko rozpominawši a so a swoj dom přepytawši, z Lutherom swojej koleni zhibuješ, so nětk hišće modlo:

Ach moj najlubši Jezuso,
sćin sebi čiste poslančko
a wotpočn w mojej wutrobje,
zo wona tebje wopomni.

Tak budžeš wustrowjeny, wobzoženy!

Hdyž wot 10. hač do 14. štučki čitaš, dopomniš so — sy tola w swojej bibliji doma! — na stawiznu z Jezusoweho skutkowanja a hojenja a drje tež na paćerske hodžiny wo křćenicy. Wospjetuj sebi Jana 9, 1—7, wo mužu, kiž bě so slepy narodził. Dopomni so, zo Luther praji: Woda a Bože slowo tu je, ale ty maš žohnowanje hakle, hdyž to třeće so z nimaj do trójki zjednoći: twoja wěra. Naš tekst wuču, kak to je, hdyž njewěriš. Bože slowo profety a rěka Jordan ze wšej swojej wodu ničo njepomha, hdyž njewěriš, hdyž njejsy Božemu slowu poslušny. A kak nawopak je, widziš na slepom a nětk widzacy. A što je z tobu? Tuto prašenje přindže či samo wot so, hdyž tak so podnuriwši wšitko wobmysluješ. A ja sym křčeny! prajiš. Je moje to wulke wozbožace žohnowanje křćenicy? Abo sym ja, hačrunjež sym křčeny, bjez tutoho žohnowanja, dokelž njewěrju? Haj wěrju ja? Wěrju ja tu wulku wěru, kiž je wěčne žiwjenje z Bohom přez Jezom Chrysta w mocy swjateho Ducha? Njepostaň a njewoteńć, chiba zo

koloni zhibnywši so modliš: Knježe, pomhaj mojej slabej wěrje.

„Wojnska jata“ abo lěpje prajene „rubjena holca“ pokaza puć k wustrowjenju, k wumoženju z wulkeje nuzy. Tak někotry njewolnik a tak někotra služobna staj pokazalaj tak někotremu knjezej a tak někotrej knjeni puć k Zbožnikkej a k zbožnosći, tak wosebje tež w Romje, jako so tam křesćanska wěra rozšěrješe. Haj samo jedyn cyly lud germanskeho roda bu dobyty za Zbožnika přez wojnskich jatych: lud Gotow. Woni, tući dobyćerscy Gotojo, sćinichu samo wojnskeho jateho za swojeho přenjeho biskopa: Ulfila to bě. A tuton da Germanam přeni přeložk biblije. A kak někotry wojnski jaty je był wojnskim jatym a druhim z wjednikom k Zbožnikkej! Bože puće su dźiwne puće, wjedu pak k zbožnosći a k wěrnemu zbožu. Stó nochcył tajki wjednik być k zbožnosći? Ty?

Tekst so kónča ze slowami: Čehń z měrom! Wono je prajene jednemu, kiž z dźiwom čelneho wustrowjenja namaka znutřkowne wustrowjenje: wěru do wěrneho Boha, kiž so na nim w tak hnadnym pomhanju zjewi. Tak čehnje won strowy, wjesoly, dźakowny swój puć. Stož je w swojej bibliji doma, — a to ty tola sy! — ton widzi druhého, tež tak nahladneho muža, po dalokim puću wjesoleho domoj čahnyć. Wo komorniku z Muriskeje stej pisane: — Jap. sk. 9, 39 — „Wón pak po swojej drože čehnješe z wjesolosću.“ A čehodla? Wón bě swojeho Zbožnika namakał a so jemu w křćenicy cyly cyle dał!

Boh či daj, zo tež ty směš čahnyć swoju drohu dale do noweho lěta z wjesolosću, dokelž maš Zbožnika we wutrobje a w domje.

K. W.

Do najdalšich kónčin swěta wołani

Wédzeli wšak smy přeco, zo je „Knjez, wěčny Boh, kotryž je koncy zemje stworil“ (Jez. 40, 28) w Chrystusu „zjewil swoje swjate ramjo před wočomaj wšěch pohanow, zo konc wšeho swěta widzi zbože našeho Boha“ (Jez. 52, 10).

My znajemy tež nadawk, kotryž scěhuje z Chrystusoweho slova: A budžeće moji swědkojo . . . hač do kónca zemje. (Jap. skutki 1, 8.)

Polu našeje scicha ale stajnje rosčaceje misioniskeje wosady našeje cyrkwy njeje, Bohu budž džak, wostalo při zymnym wědženju a teoretiskim připoznaću tutoho powołanja. Ale lédma što je so wosrjedz našeho džensnišeho swětoweho položenja, hdžež su ewangelijej durje zamknjene abo so tola bole zamkaju, sej zwěril nadžeć, zo budžemy hišće raz — haj zawěrnje — hač na koncy swěta wołani, hdžež so nam wulke wrota šeroko wotewrjeja. Njebše nam puć našeho poselstwa hižom dawno pokazany: do Tamulскеje w južnej Indiskej a do narańšeje Afriki wokoło Kili-mandžaro? To běše naš podžěl na koncach zemje. Snano njech so někotremužkuli zda přemalo być. Tajcy pak njech njezabudu, zo lutherski misioniski nadawk nje-wobsteji w někajkej propagandze powšitkowneje křesćanskeje zmyslenosće ale w sprócniwišim založenju na srjedžišću našeho žiwjenja, na žiwe slowo Bože w Chrystusu Jezusu. Tak bě runje po ličbie mała lutherska cyrkej mjez Tamulami wosrjedz žołmow wšelkich indiskich nabožinow kruta skała praweje křesćanskeje wěry a žórlo lubosće.

Njeje to jasne wodženje Knje-zowe, zo w samsnej hodžinje, hdžež so nam stare puće zawrjeja, so nam cyle nowe namolwjenje a nadawk dostanjetej: Pójće k nam do Noweje Guineje a pomhajće nam!?! Tam dyrbymy Neuendettel-sauskemu misionstwu pomhać, kotrež ze swojimi mocami wul-kim žnjam mjez Papua-ludom njeje wjace zrosćene. Chwatajce a z cylej moci dyrbymy so do džěla tam dać. Kaž po wšem swěće džensa namakamy tež tam posłow antichrysta, kažacy wliw ciwilizacije a nahrabnosć pyta-rjow za zlotom.

Najwjetši strach za wosadne žiwjenje su wšudžom Ewropjenjo. Mjez bělymi su elementy, kotrež su zawěrnje hańba za bělu rasu. Jich njepečćiwosć je tajka, zo to samo Papua sploša a wotraša. K tomu wusměšowanje, z kotrymž Ewropjenjo hanja mision-stwo a křesćanstwo. Kak husto so stawaše, zo někajki běly hanjo žortowaše, hdyž widžeše, zo bruni džělaćerjo kožde ranje do spo-čatka džěla spěwachu a so modla-chu. Bruni wšak so njedachu zam-lylić. Raz přińdžechu na jutrow-ny swjedžen, runje hdyž chcychu ludžo kemši hić, cuzy do wsy, zo bychu brunych za swoje zajimy nawabili. Běli njewědžachu ničo lěpšeho činić, dyžli kemšerjow wusměšować. Woni samo wuda-wachu, zo Boh njeje, a wšitko, štož jim misionarajo přěduja, do-cyla wěrně njeje, ale ma jenož k tomu služić, zo bychu jim pěk prawje zapyrili a potom jich sebi podćisnyli. Bruni mužojo pak je-nož jednorje a prosće pokazachu na dobre scěhwki křesćanskeho poselstwa, kotrež jich wuswobo-dži ze stysknosćow pohanskeho časa. Wjesny načolnik jim pra-ješe: Budžće wjeseli, zo smy kře-sćenjo, hewak budžichmy hižom někotrehožkuli z was zarazyli. Tej woj tu njebyštaj tak změrom a wěstaj sedžalof.

Papuanski křesćan sam wu-praji, što jim woznamjenja kře-sćanska wosada: Wy sami wěsće, zo mějachmy něhdy swoje domy wysoko na štomach. Hdyž někaj-ki strach hrožeše, hdyž so njeprä-ćeljo bližachu, hdyž chcychmy w nocy bjez starosćow spać, potom zalězechmy horje do swogeho doma na štomje. Tam běchmy wuchowani. Tam nas žana hle-bija njedosaćahny, tam nas žadyn kłok morić njemóžeše. Moji pře-ćeljo, štož bě za čas pohanstwa tuton dom na štomje za nas, to je nam džensa křesćanska wosada. We njej mamy zaso wuchowan-ku. Pola njeje mamy škit w stra-chach a pomoc w nuzach. Bohu budž za to džak.

Z nastawka
misioniskeho inspektora Mosiga
w „Der Sonntag“.

Němski cyrkwinski džen 1954 w Lipsku

Kaž z němskich cyrkwinskih nowin zhonimy, budže lětuši němski cyrkwinski džen w Lip-sku. Cyle wěsće pojědže wulka syła Serbow na tuton wažny zjězd ewangeliskich křesćanow.

Dupa
w Njeswačidlskim
Božim domje

Swjate misionstwo

Epifanski čas, čas po Třoch kralach, je misioniski čas. Mudri z rańšeho kraja běchu přeni pohanjo, kiž su Jezusa česćili a so k njemu modlili. Hwězda a Bože slowo běše jim puć k Jezusej pokazalo. Tež džensa dyrbja naši misionaroyo pohanam hwězdu pokazac a jich Bože slowo wučić. jim přiwołajo: „Pójće česćić Jezom Chrysta!“

Bjez misionstwa njebychmy měli žanu cyrkej Jezom Chrysta na zemi. A cyrkej našeho časa njesmě byc bjez misionstwa. A hdyž naša cyrkej džensa na misioniskim polu džěla, njeje wona jenož ta, kiž dawa a wopruje, ale tež ta, kiž z toho bohate žohnowanje dostawa. W našim času njeje wjace tak kaž w léce 1910 na přenjej swětowej misionске konferency. Tehdom činjachu běli wšitko: někotrych čornych a bru-

ných a žoltych křesćanow běchu drje sobupřinjesli, ale jenož bóle na wupyšenje. Na nětčišich tajkich konferencach maja křesćenjo z Afriki a z Aziskeje a z Awstraliskeje rune prawo a runy hlós kaž běli křesćenjo ze „starych cyrkwjow“. Runje džensa móžemy wot křesćanow „mlodych cyrkwjow“ na misioniskich polach wjele nawuknyć! Husto knježi tam bohate znutřkowne žiwjenje, cyle hinak hač pola nas. A jich kruta wěra husto našich křesćanow zahańbuje. Za to njech služi scěhowacy přikład:

Misionar běše dwěmaj čornymaj pomocnikomaj prajił, zo dyrbješe pola nich mionske džělo přestać, dokelž njemějachu wjace pjenjez. Wobaj wulce na njeho hladaštaj. „Što prajiš na slowo našeho wučerja?“ so přeni druhého woprašaj. — „To njeje naš

wučer“ wotmolwi druhi, „naš je přeco swoju nadźiju na Knjeza stajił a njeje dwělował, hačrunjež běchu hižom čezke časy!“ Ničo dale njepraješe, a misionar so hańbowaše. Potom swěrný čorny pomocnik dale rěčeše: „Njewozmjemy to tebi za zło, přetož wěmy, zo maš dosć prócy a starosćow. A potom při twojej mudlitwje budžeš so sam před Knjezom Chrystom hańbować! My stejimy tola wšitcy při tebi. My njejsmy drje wot tebe hižom džewječ měsacow žane pjenjezy wjace dostali. A wšak chcemy wutrac, tež hdyž so wšo pohórši. My twarimy dale na Knjeza, won je nas do džěla powola!“

Nimamy my křesćenjo w Ewropje, w Němskej, w Serbach wšu winowatosć, tajke křesćanstwo a cyle misionstwo ze swojimi modlitwami a woporami podpěrac?

La.

Wosadne žiwjenje w Klukšu w léce 1953

Narodžile su so 58 džěci, z tutech běchu 33 hólcow a 25 hólcow, 4 so njejsu wukřičile. Konfirměrowanych bu runje telko kaž narodženych, 58 džěci, a z tutech běchu tež 33 hólcow a 25 hólcow. Do kwasa bu jedyn dorosceny konfirměrowany. Wěrowane bu 30 porow, 28 stawow našej wosady zemřě, z tutech běchu 4 ženjeni mužojo, 7 wudatych žonow, 6 wudowcow, 7 wudowow, jedna starša knježna a 3 džěci.

Spowědných mějachmy 846, 91 mjenje dyžli w léce 1952, z tutech běchu 531 žonow a 315 mužow. To njeje zwjeselace! Ličba spowědných měla so dale bóle polepšec a nic pomjeńšec.

Zběrki běchu tež zańdžene léto hišće dobre: Nazběrachmy w Božich službach 4298 hr., z toho wobchowachmy za našu wosadu 3241 hr., zbytk dosta krajna cyrkej. W biblickich hodžinach nazběrachmy 314 hr., na dróhach nazběrachmy 714 hr., to su wšo hromadže 5326 hr., W léce 1952 wšak smy wšo hromadže 7650 hr. nazběrali, to je 1953 2334 hr. mjenje.

Kónc praznika a w žnjeńcu zańdženého léta je firma Eule z Budwšina nětko skónčnje naše poškozene a zaprosene a zdžěla

wot čerwjow rozžrane pišćele ponowila. Pišćele je w léce 1895 firma Eule twariła. Wot toho časa njejsu so ani čisćile ani hłosowale. Běše tohodla najwyši čas, zo so porjedžichu. Knjez kantor Holbjan je tři njedzele dołho pilnje pišćelnikam pomhał. Pola našich dobrych wosadnych smědžachu pišćelnicy přenocowac, a běchu tam derje pohosćeni (pola Mětrachec, Jeremiasec, Wićazec a Janec). Pišćelstwo našich pišćelow wobsteji z 1230 pišćalkow. Kóždy pišćelowy hlós (Register) ma 54 pišćalkow. Sesquialter ma 108 pišćalkow, mixtura 165 pišćalkow. Čezkosć pišćelow je něhdže 18 do 20 centnarjow. Kaž wěcywustoiny pišćelnik praji, su naše pišćele džensa hišće 18 000 hr. hódne.

Hrónčko k nowemu létu

Kaž so létnje wotměnja

zymski čas a ćopłota.

tak tež w našim žiwjenju

wjesele ze zrudobu.

Dže twój puć tež horje, dele.

njeboj so, wšo Boh Knjez scěle!

31. 12. 52

Wowčer

Byli bychu nowe, potom 25 000 hriwnow.

Po porjedženju přewzachu pišćele k. kantor Holbjan, cyrkwinu předsterjerjo k. Pohonč. Domaš, Hettmann a farar Melka.

Tež naša cyrkwinska žurła, kotruž běše k. twarski mištr Domaš ze Zdžerje hakle hač do 9. junija k cyrkwinskemu dnjej dotwarił, dyrbješe so zaso do porjadka stajić. Do podłohi běše so njekmany hrib zadobyl a cylu podłohu zničil. Tak dyrbjachmy cylu podłohu a džěl murje zwutorhać, staru pjeršč wumjetać, noweho pėska nawozyć a z cyhelemi podłohu plestrować. Tute džěla je k. Roža z Brěmjenja z někotrymi mužemi ze Zalhowa a z Čelchowa dospołnje darmo přewjedł. Firma Engelhardt ze Žitawy je tutu tak přihotowanu podłohu z nowočasněj masu polała, kotruž njeluby hrib přimać njemůže a kiž nam zaso wužiwanje cyrkwinskeje žurle zmóžni.

Potom smy tež wjele na našim pohrjebnišću a na Božim domje džělali, ale wo tym druhu raz.

Ale za wšitku pomoc a dobrowolne džěla so wšitkim wutrobne džakuju. Boh tón Knjez wam žohnuj wšitku wašu woporliwosć.

Me.

Njeswaćidlo. Lukasec džéd w Banecach možeše 22. decembra swoje 90. narodniny swječić. Stajnje je rad kemši chodźił. Lédma hdy je jednu serbsku Božu službu w Zarěčanskej kapalce skomdźił. Jako 88 lětny starc je hišće hdys a hdys z kołom do Njeswaćidla kemši přijěl. Boh Knjěz spožć lubemu starcej mile doklinčenje jeho zemskeho žiwjenja. — Boh Knjěz je jeho mjez tym njedzela, 17. 1. 54. wotwołał.

Njeswaćidlo. W léce 1953 mějachmy w našej wosadze 76 křćenjow (1952: 93). 35 pohrjebow (30) a 42 připowjedanjow a wěrowanjow (39). K Božemu blidu pobychu 1780 (1559), mjez nimi 73 doma woprawjeni. Na Božich službach so na zběrkach nahromadzi 4350.12 hr. K tomu přińdu hišće 692.98 hr. ze zjawnych zběrkow a jednotliwych darow.

Hodźij. Wosadna rozprawa lěta 1953. (Ličby w spinkomaj počahuja so na léto 1952.) Sakrament swj. křćenicy dosta 130 (111)

Na brjoze noweho lěta

Božemje smy starom dali,
nowe léto powitali.
Dołžni smy za wjele hnady.
Bohu džak; tuž prajmy rady
za wšu dobrotu a lubosć,
kotrejž je nam skićił nadosć
přez nět k zašle dolhe léto.
Byrnjež njewočakał myto,
zo by džakliwosće pokaz měl,
chwalbny zanjejemy jemu spěw.

Zohnował je naše pola,
zo nam chlěb da plódna rola,
k tomu wšo, štož trjeba mamy
z hroźow, ze zahrodow wzamy.
W časach wulkich wobćežnosćow
telko hnadnych šćedriwosćow
je won wopokazał wšudžom
w cyłym swěće wšitkim ludžom.
Zo by džakliwosće pokaz měl,
chwalbny zanjejemy jemu spěw.

1. 1. 52

džěci, a drje 63 hólcow a 67 hólcow. Paćerskich džěci mějachmy 126 (113), a to běše 57 hólcow a 69 hólcow. Wěrowanjow běše 43 (57). Pohrjebow mějachmy 63 (73). K Božemu blidu džěše 2083 (1820) wosadnych, a drje 718 muskich a 1365 žónskich. Němskich spowědných běše 1986 (1694) a serbskich 97 (126). Ličba spowědných je 34,75% wosadnych, w léce 1952 běše to jenož 30,33%. Zo je potajkim ličba spowědných powšitkownje postupowała, je zwjeselaca wěc, zo pak mějachmy mjenje Serbow za Božim blidom, je zrudzace. Snano z tym zwisuje, zo smy lětsa zaso někotrych starých swěrných Serbow pohrjebali, a každy njeboćički Serb je serbski spowědný a kemšer mjenje! — Dale je z wosadneho žiwjenja rozprawjeć, zo mějachmy w februaru derje wopytany prihutowanski čas za młodžinu, kiž bohate žohnowanje přinjese; w juniju běše ewangelizacija za młodžinu a w septmbru za cyłu wosadu. Tež tute časy njeběchu bjez žohnowanja a wuspěcha. — Wot junija zašleho lěta skutkuje tu na druhim farskim městnje diakon Knoblauch, kiž běše prjedy w Załomju. K našemu wulke- mu wjeselu běše pola nas w juniju serbski cyrkwinski dzeń. My

Chcemy dopředka tež hladac
a sam sebi každy nadać:
ze swěru swoju přislušnosć
dokonjeć, we wšem horliwosć!
K tomu směmy Knjeza prosyc.
chcyl nas w swojej ruce nosyc.
do škita swojeho nas wzac,
nam žohnowanja k džětu dać.
Zo by dowěry tež pokaz měl,
prošo zanjejemy jemu spěw.

Činimy, štož nam so sluša,
změje pokoj naša duša;
pokornje joh prosyc směmy
wo to, štož, kaž wšitcy wěmy,
najnužniše za čłowjeka,
přec čerstwosć, stajna strowota.
„Je-li to léto poslednje.
wzmi, Knježe, w hnadze k sebi
[mje!“
Zo by dowěry tež pokaz měl,
prošo zanjejemy jemu spěw.

Wowčer

poručamy tež za 1954 našu wosadu Knjezej cyrkwyje a wočakujemy wšitko wot njeho! La.

Bart. Statistika može być něšto morweho z wostudlymi ličbami, njetrjeba pak to być, wosebje potom nic, hdyž wěš, zo so jedna wo rozprawy wosadneho žiwjenja, hdžež každa jednotliwa ličba woznamjeni dušu njesmjertnu. Z tajkimi myslimi čitaj statistiku. W našej wosadze wukřěćichu so w léce 1953: 51 džěci (1952: 58). 44 (42) paćerskich džěci, a to 28 hólcow a 16 hólcow, wobnowi swoj křćeński slub. Připowědanjow bě 14 (23) a wěrowanjow 20 (22). Na našim pohrjebnišću smy pochowali 24 (24) wosobow, z kotrychž bě 13 wosobow přez 70 lět stare. Spowědných so naliči wšo hromadže 1144 (1178) abo 302 (280) serbskich a 842 (898) němskich abo 458 (458) muskich a 686 (720) žónskich. — Tež w zašlym léce so wulke dary lubosće přinjesechu. tak krajne zběrki 1642 hr., zběrki za wosadu 1547 hr., za zwonkowe misionstwo nimale 700 hr., dale naturalije za domy starých ludži w Drježdžanach přez 28 ctr., wyše toho domjace zběrki, porjadne přinoški za znutřkowe misionstwo. za Bethel a dary nam njeznatých darcelow. Za wšu lubosć a woporniwość, w tutym léce wopokazanu, wutrobny džak! Boh žohnuj našu wosadu! Budžmy pak prawje swěrní na lubosći a rośemy we wšitkim na tym, kiž je hłowa, to je Chrystus!

Nosaćicy. Z našeje małeje wosady, kiž bywa přeco mjeńša, tuž tež jeno malu rozprawy wo léce 1953. Mamy tu 530 wosadnych. Z tutych bě jich 401 k Božemu blidu, z nich 29 doma. Narodžilo je so 5 džěci, křćených tež telko. Swoj křćeński slub wobnowi jich 10 džěci. Tri pory buchu připowědane a tež zwěrowane. 10 wosadnych zemřě. wšitcy w starobje wot 60 hać 85 lět. Darowali smy rjane dary za domy Drježdžanskeho znutřkowego misionstwo. Pjenježne dary mózachmy nimo wulkeju zjawneju zběrkow wote- dać — nimo kolektow — na zwonkowe a znutřkowe misionstwo, na Ewangelski zwjazk. Gustav Adolfovy skutk, do doma diakonisow w Drježdžanach, do Bethela a doma „Rauhes Haus“.